Unistus juhtideta riigist

21 aastat tagasi - 05.11.2005 Autor: Valdek Laur

(Arvutimaailm 9/2005)

Ma nägin und ühest riigist, kus puudusid juhid. Seal polnud ametkondi, polnud parlamenti, polnud ministreid, polnud nõunikke, polnud volinikke - polnud administratsiooni. Kuid olid olemas kõik tavakodanike seisukohalt vajalikud riiklikud hüved - tervishoid, haridus, kultuur, turvalisus, heakord, logistika. Suure administreeriva rahvamassi asemel oli vaid üks suur infosüsteem, mis ühest otsast imes sisse riiki puudutavaid andmeid ning kodanike eraldatavaid vahendeid, teisest otsast sülitas välja aga käske ning raha.

Inimkonda eristab muust loodusest võimetus elada täielikult isereguleeruvas süsteemis. Kõik vast nõustuvad, et täielik looduslik regulatsioon (tugevam jääb ellu) ei ole inimlik. Loodus on julm, kuid äärmiselt efektiivne. Et elu oleks inimlik, vajavad inimesed oma valitsejaid ning valitsemist. Pigem siiski viimast kui esimest. Valitsejatega on see häda, et ka nemad on vaid inimesed ning seetõttu korrumpeeruvad - ühesõnaga süsteem on ebaefektiivne.

Inimkonnal on vaja ilma korruptsioonita toimivat administratsiooni, efektiivset juhtimist. Tõenäoliselt täielik korruptsioonipuudus on siiski sama võimatu kui käsitsi ideaalse ruudu joonistamine, kuid tänapäeva tehnoloogia on võimeline juba joonistama küllaltki täpseid kujundeid. Julgen väita, et arvutite ja programmide poolt juhitud riik oleks lõppkokkuvõttes inimkonna seisukohalt märksa efektiivsem kui inimeste poolt juhitud. Ei ühtegi üleliigset kulutust, ei mingit võimalust altkäemaksudeks, sõbralikeks kokkulepeteks ega mingisuguseks rahva vara väärkasutamiseks.

Ei mingit korruptsiooni ega kohukesi

Loomulikult pole tegu kuigi uudse unistusega. Erinevad ulmekirjanikud on rohkem või vähem arvutite poolt administreeritavat riigikorda jutlustanud juba pea pool sajandit. Tänaseks oleme aga oma infotehnoloogia arenguga jõudnud sinnamaale, kus võime juba täiesti reaalselt rääkida sellise süsteemi loomisest. Arvutusvõimsuse, kiiruse ning turvalisuse osas enam põhimõtteliselt piiranguid ei ole, kuid kõikide kodanike võrku ühendamisega on vaja veel pisut tööd teha.

Süsteemi toimimispõhimõte oleks iseenesest lihtne. Kõikidest asjadest on võimalik koostada nn probleemide ning lahenduste edetabelid. Kõiksugu administreerivate otsustega tegeleks programm, mille ülesandeks on hinnata neile sisse söödetavat informatsiooni ning seeläbi vastu võtta otsuseid ressursside efektiivsema ning vajalikuma kasutuse osas.

Ainsateks inimlikeks teguriteks süsteemis (vähemalt esialgu) oleks niisiis vaid infokogujad ning programmeerijad (ning ilmselt ka majandusanalüütikud, kes töötaksid koostöös programmeerijatega) ja loomulikult ka üldsus. Vaid esimesed kaks oleksid korruptsioonialtid, kuid ka nende puhul on võimalik seda ohtu minimeerida. Programmeerijate korrumpeerumise vastu aitaks riigisüsteemi koodide avalikkus - iga teine programmeerija võib koodi lugeda ning võimaliku ebaõigluse paljastada. Infokogujate puhul aitaks aga näiteks mitme infokoguja kasutamine nende objektide hindamisel, mis nõuavad subjektiivset hinnangut.

Suur vend või sõbralik programm?

Üldjoontes töötaks süsteem järgmiselt: nt koolide remondivajaduse ning järjekorra ja eraldatava raha arvutaks välja programm, kuhu söödetakse sisse informatsioon iga kooli hetkeolukorra kohta. Programmil endal on ülevaade kõikide koolide heakorrast ja keskmistest ehitushindadest (siinkohal vajalik koostöö erasektoriga) ning on võimeline välja arvutama iga projekti maksumuse ning isegi välja valima projekti teostaja (arvestades iga ettevõtja pakutud hindasid, asukohta ja muid võimalusi).

Teede kasutatavust ning heakorda saab elektrooniliselt järgida ning logistiliste probleemide ilmnemisel võib administratiivprogramm anda soovituse uue ning efektiivsema liiklusskeemi välja töötamiseks või teejupi remontimiseks. Samuti oleks võimalik jälgida ühistransporti ning selle kasutatavust. Ja nii edasi. Iga valdkonna juurde käiksid oma algoritmid ning arvutuspõhimõtted.

Erinevate valdkondade vahel piruka jagamisega tegeleks üks katusprogramm, mis määraks kindlaks, kui suure osa saavad turvalisus, haridus, tervishoid jne. Lõplikuks otsustajaks oleks aga rahvas, kes peaks pidevalt oma arvamust avaldama ning põhimõtteliselt arvutile ette ütlema, kelle ja mille toetamine konkreetsel hetkel kõige vajalikum on.

Maksude kogumine peaks loomulikult olema samuti automatiseeritud ning seetõttu paraku õiglane, kuid julm. Vajadusel tuleks ka makse tõsta, kui mõni probleem rahva meelest erilist tähelepanu nõuab - lõpuks on see ju rahva enda raha ning rahvas võiks saada valida, kus seda kulutada. Süsteem oleks inimlik

ning kogu ühiskonna, mitte ainult väljavalitud eliidi poolt reguleeritud.

Teeme valmis!

Süsteemi loomine eeldaks loomulikult tohutut tööd, tegu ei oleks lihtsalt Civilizationi või SimCity programmeerimisega. Ning kahtlemata kaasneb sellise süsteemiga terve rida põhimõttelisi probleeme ning küsimusi. Üleminek ei saaks kindlasti olla kõikides valdkondades üheaegne. Näiteks riigikaitset ning välispoliitikat ei saa arvutite juhtida anda seni, kuni maailm on mitmeriigiline. Siiski oleks tänapäeva tehniliste vahendite juures selline juhtimissüsteem juba võimalik. Just korruptsiooni minimeerimise tõttu oleks see kahtlemata efektiivsem kui praegune inimadministratsioon.

Hoolimata hirmujuttudest, mis räägivad inimeste täielikust kontrollimisest tehnika abil, oleks tavalisel inimesel tegelikult sellises süsteemis märksa rohkem vabadust kui praegu. Tõenäoliselt võimaldaks efektiivne majandamine pakkuda kodanikele märksa enam tasuta hüvesid ning seeläbi oleks võimalik vähendada oluliselt raha tähtsust ühiskonnas.

Kui me vaatame tänapäevast administratsiooni ning selle ülesandeid ja kõrvutame selle tänapäeva infotehnoloogiaga, siis tekib küsimus, mida teevad tänapäeva riigijuhid, ministrid, linnapead ja nõunikud, millega arvutid hakkama ei saaks (ning sealjuures mitmeid kordi kiiremini ja efektiivsemalt)?

Kuid see kõik on vaid unistus. Poliitikud ning ametnikud ei kavatse tõenäoliselt lähiajal hakata tegelema millegagi, mis õõnestab nende endi jalgealust ning teenimisvõimalusi. Kuigi võimalused on juba siin, peab kultuur ilmselt veel mõni aeg ootama. Riigileib on magus.

- Lahendused
- Turvalisus